

ОИЛА ВА ГЕНДЕР
илмий-тадқиқот институти

ОТА-ОНАНИНГ ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК МАЛАКАЛАРИ

М. ҚУРОНОВ,
Х. АБДУРАМАНОВ

УСЛУБИЙ ҚЎЛЛАНМА

Тошкент-2025

ОТА-ОНАНИНГ ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК МАЛАКАЛАРИ

УСЛУБИЙ ҚЎЛЛАНМА

Тошкент-2025

М. Қуронов, Х. Абдураманов

Ота-онанинг педагогик-психологик кўникмалари. [Матн]: услубий қўлланма / М. Қуронов, Х. Абдураманов. – Тошкент: “Маҳалла ва оила” нашриёти, 2025. – 44 б. сд

Масъул муҳаррир:

Н.Эгамбердиева – педагогика фанлари доктори, профессор.

Тақризчилар:

А.Маҳмудов – педагогика фанлари доктори (ДСс), профессор,

Ш.Мардонов – педагогика фанлар доктори, профессор

Ота-онанинг педагогик ва психологик малакалари боланинг тўғри шаклланиши, унинг маънавий, ахлоқий ва ижтимоий ривожланиши учун муҳим аҳамият касб этади. Фарзанд тарбияси нафақат оиланинг, балки бутун жамиятнинг ривожланишига таъсир этувчи ҳал қилувчи омиллардан бири. Шунинг учун ота-оналарнинг тарбия борасидаги билимлари ва кўникмаларини ривожлантиришнинг ижтимоий-педагогик масалаларини чуқур ўрганиш долзарб зарурат ҳисобланади.

Фарзанд тарбиясида фақат анъанавий усуллар билан чекланиб қолиб бўлмайди. Ота-онанинг билим ва кўникмаларини замон талабларига мос, мунтазам ривожлантириб бориши долзарб аҳамият касб этади. Ана шунда ота-оналар ўз педагогик-психологик малакасини ошириш орқалигина фарзандининг бахтли келажаги учун мустаҳкам пойдевор яратиши мумкин.

Ушбу қўлланма ота-онанинг педагогик ва психологик компетенцияларини ривожлантириш мақсадида тайёрланди. Унда ёш ота-оналар, педагоглар, маҳалла фаоллари ва тадқиқотчилар учун фойдали илмий-тадқиқот материаллари жамланган.

Услубий қўлланма Оила ва гендер илмий-тадқиқот институти Илмий кенгашининг 2025-йил ____-февралдаги ____-сонли баённомасига мувофиқ нашрга тавсия этилган.

© Оила ва гендер илмий-тадқиқот институти, 2025

© “Маҳалла ва оила” нашриёти, 2025

Кириш

Ота-оналар ва уларнинг ўрнини босувчи шахслар ўз фарзандларини вояга етгунига қадар боқиши, уларнинг тарбияси, таълим олиши, соғлом, тўлақонли ва ҳар томонлама камол топиши хусусида ғамхўрлик қилишга мажбурдирлар.

**Ўзбекистон Республикаси
Конституцияси, 77-модда**

Ота-онанинг педагогик ва психологик малакалари фарзанд тарбиясида ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлиб, унинг жисмоний, руҳий ва маънавий камолотига бевосита таъсир кўрсатади. Замонавий жамиятда фарзанд тарбияси нафақат оиланинг, балки кенг жамоатчилик ва давлат сиёсати нуқтаи назаридан ҳам муҳим масала сифатида қаралади. Боланинг шахс сифатида шаклланиши, унинг ижтимоий муҳитда ўзини эркин ҳис қилиши, дунёқарашининг тўғри ривожланиши ота-онанинг педагогик ва психологик саводхонлиги билан бевосита боғлиқ.

Глобаллашув, ахборот технологияларининг тараққиёти ва фарзандларнинг таълим-тарбия жараёнига қўйилаётган янги талаблар ота-оналарнинг педагогик ва психологик малакасини мунтазам равишда ривожлантириш зарурлигини кўрсатмоқда. Фарзандни маънавий бой, мустақил фикрлайдиган ва ижтимоий фаол шахс қилиб тарбиялаш учун ота-оналар замонавий тарбия усуллари ва болалар психологияси бўйича етарли билимга эга бўлиши керак.

Мазкур қўлланма ота-онанинг педагогик ва психологик малакасини ўрганишнинг долзарблиги, уни ривожлантириш йўллари ва унинг бола ривожланишига таъсири каби муҳим масалаларни ёритиб беришга қаратилган. Шунингдек, ота-оналарнинг тарбия борасидаги билимларини ошириш учун замонавий усуллар ва психологик ёндашувлар келтирилган.

1. ОТА-ОНАНИНГ ПЕДАГОГИК МАЛАКАЛАРИ

Фарзанд тарбияси ота-оналар зиммасидаги энг муҳим масъулиятлардан биридир. Ҳар бир бола ота-онаси орқали дунёни кашф этади, шахсий фазилатларини шакллантиради ва жамиятда ўз ўрнини топади. Шу сабабли, ота-онанинг педагогик ва психологик саводхонлиги боланинг интеллектуал, эмоционал ва ижтимоий ривожланишида беқиёс аҳамият касб этади. Ота-онанинг таълим бериш кўникмалари нафақат боланинг мактабдаги муваффақиятига, балки унинг ўзига бўлган ишончи, мустақил фикрлаши ва ижтимоий ҳаётда фаол иштирок этишига ҳам таъсир қилади.

ПЕДАГОГИК МАЛАКАЛАР НИМА ВА УЛАР ҚАНЧАЛИК МУҲИМ?

Фарзанд тарбиясида ота-онанинг роли беқиёс. Бу уларнинг педагогик малакалари фарзанднинг шахсияти, билим олиш жараёни ва ижтимоий мослашуви учун ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Ҳар бир бола ўз қобилиятини тўлақонли ривожлантириш, мустақил фикрлаш, ўзига бўлган ишончни мустаҳкамлаш ва жамиятда ўз ўрнини топиш учун ота-онасининг ёрдами ва йўлбошчилигига муҳтож. Шу сабабли, ота-онанинг педагогик малакалари боланинг интеллектуал, ахлоқий ва эмоционал ривожланишини таъминлайдиган билим ва кўникмалар мажмуаси сифатида қаралади.

ХУЛОСА

Ота-онанинг педагогик ва психологик малакалари фарзанд тарбиясида муҳим омиллардан бири ҳисобланади. Бола илк ҳаётий тажрибаларини ота-онаси орқали олади, шахсий фазилатларини шакллантиради ва жамиятда ўз ўрнини топади. Шу боис ота-онанинг педагогик ва психологик саводхонлиги боланинг интеллектуал, эмоционал ва ижтимоий ривожланишига бевосита таъсир кўрсатади.

Педагогик малака ота-онанинг фарзандига таълим бериш, унинг қобилиятларини ривожлантириш ва уни мустақил фикрлайдиган шахс сифатида тарбиялашда муҳим рол ўйнайди. Боланинг ўқишга бўлган қизиқиши, мантиқий тафаккури ва мустақил қарор қабул қилиш кўникмаларининг шаклланишида ота-онанинг ўрни беқиёс. Эрта ёшдан боланинг билим олиш жараёнига эътибор қаратиш, уни мустақил ўрганишга ундаш ва қизиқарли таълим усулларида фойдаланиш ота-онанинг педагогик маҳоратини намоён этади.

Ахлоқий тарбия боланинг шахс сифатида шаклланишида алоҳида аҳамиятга эга. Ота-оналар болаларига ҳурмат, бағрикенглик, масъулият ва ҳалоллик каби асосий инсоний қадриятларни ўргатишлари зарур. Ўз ҳаракатлари орқали болага намуна бўлиш, уни одоб-ахлоқ қоидаларига риоя қилишга ўргатиш тарбиянинг муҳим таркибий қисмидир. Бола оилада қандай муҳитда улғайса, келажакда жамиятда шундай шахс бўлиб етишади.

Психологик малака ота-онанинг фарзанди билан тўғри мулоқот ўрнатиши, унинг ҳиссиётларини тушуниши болага хавфсиз муҳит яратиши билан чамбарчас боғлиқ. Фарзанднинг руҳий барқарорлиги, ўзига бўлган ишончи ва стрессга бардошлилиги ота-онанинг сабр-тоқати, меҳрибонлиги ва ҳиссий қўллаб-қувватлаши орқали шаклланади. Ота-оналар болаларига эътибор қаратиб, уларнинг ҳис-туйғуларини инкор этмасдан қабул қилишлари муҳим.

Фарзандлар билан мустаҳкам ҳиссий боғлиқликни шакллантириш, уларни фаол тинглаш ва уларнинг фикрларини ҳурмат қилиш ота-онанинг психологик саводхонлигини ифодалайди. Болага эътибор ва тушунча билан ёндашиш, у билан доимий мулоқот қилиш унинг руҳий ҳолатига ижобий таъсир кўрсатади. Бола ўзини эшитилган ва тушунилган деб ҳис қилганда, у ўз фикрларини эркин ифода эта олади ва мустақил шахс сифатида шаклланади.

Тарбияда тез-тез учрайдиган хатолар ота-онанинг педагогик ва психологик билимлари етарли эмаслигидан келиб чиқади. Боланинг қобилиятларини эътиборсиз қолдириш, унга ҳаддан ташқари талаб қўйиш ёки эркинлик бериш, қаттиққўллик ва руҳан босим ўтказиш унинг ривожланишига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Фарзандни бошқа болалар билан солиштириш, у билан фақат буйруқ оҳангида гаплашиш ва ҳиссий эҳтиёжларига эътиборсиз бўлиш ота-онанинг энг катта тарбиявий хатоларидандир.

Болани тарбиялашда ота-оналар изчил ёндашувни қўллашлари, унинг ёшига мос талаблар қўйишлари ва ҳар бир хатодан сабоқ олишига имкон беришлари лозим. Бола ўз қадр-қимматини ҳис қилиш, мустақил фикрлаш ва жамиятда ўз ўрнини топиш учун оилада ижобий муҳит шакллантирилиши керак. Тарбиявий жараёнда сабр, меҳр, тўғри мулоқот ва ўзаро ишонч асосий мезонлар бўлиши керак.

Ота-онанинг педагогик ва психологик малакалари фарзанднинг таълим ва тарбиясида ҳал қилувчи омил ҳисобланади. Ҳар бир бола ўз ота-онасининг ойнаси – у қандай тарбия олса, келажакда шундай инсон бўлиб шаклланади. Шу сабабли ота-оналар ўз билимларини мунтазам равишда оширишлари, фарзандлари билан яқин алоқада бўлишлари ва уларнинг ҳар томонлама ривожланишига кўмак беришлари лозим.

Бола тарбияси мураккаб, лекин шарафли жараёндир. Ота-оналар фарзандларининг ҳаётида энг асосий йўлбошчи, энг катта мотиватор ва энг яқин дўст бўлишлари лозим. Уларнинг сабр-тоқати, меҳр-муҳаббати ва тўғри ёндашуви болаларнинг келажакдаги муваффақиятларининг пойдевори бўлиб хизмат қилади.

МУНДАРИЖА

Кириш.....	3
1. Ота-онанинг педагогик малакалари	4
2. Ота-онанинг психологик малакалари	14
3. Ота-оналарда учраётган 25 та педагогик-психологик хато	20
4. Ота-оналарга педагогик-психологик маслаҳатлар	30
5. Тарбиянинг олтин қоидалари.....	36
Хулоса.....	39

OTA-ONANING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK MALAKALARI

**M. QURONOV, X.
ABDURAMANOV**

**“Mahalla va oila” nashriyoti
Toshkent - 2025**

Nashr uchun mas’ul: **B. Mavlonov**
Muharrir: **U. Yunusov**
Badiiy muharrir: **F. Sobirov**
Sahifalovchi: **L. Abdullayev**

Nashriyot ro‘yxat raqami № 1043191. 24.09.2021-y.
Bosishga ruxsat etildi: 12.02.2025-y.
“Mozer” garniturası. Qog‘oz bichimi: 70x100 1/16
Nashriyot bosma tabog‘i 1,2.
100000, Toshkent shahri, Mirzo Ulug‘bek tumani,
M. Ismoilov ko‘chasi 1-G uy.

OTA-ONANING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK MALAKALARI

Nashriyot ro'yxat raqami № 1043191. 24.09.2021-
y.

Bosishga ruxsat etildi: 15.01.2025-y.

“Mozer” garniturası. Qog'oz bichimi: 70x100 1/16

Nashriyot bosma tabog'i 1,2.

100000, Toshkent shahri, Mirzo Ulug'bek tumani,
M.Ismoilıy ko'chasi 1-G uy.

